

Mõiste „abikaasa“ liidu kodanike ja nende pereliikmete elamisvabadust reguleerivate liidu õigusnormide tähenduses hõlmab samast soost abikaasasid

Kuigi liikmesriikidel on vabadus lubada või mitte lubada homoseksuaalseid abielusid sõlmida, ei või nad liidu kodaniku elamisvabadust takistada seeläbi, et keelduvad tema samast soost abikaasale, kes on ELi mittekuuluva riigi kodanik, andmast tuletatud õigust elada nende territooriumil

Rumeenia kodanik Relu Adrian Coman ja Ameerika kodanik Robert Clabourn Hamilton elasid neli aastat koos Ameerika Ühendriikides ja abiellusid seejärel 2010. aastal Brüsselis. 2012. aasta detsembris palusid R. A. Coman ja tema abikaasa Rumeenia asutustel neile teatada, millise menetluse kohaselt ja millistel tingimustel võib R. C. Hamilton R. A. Comani pereliikmena saada õiguse elada seaduslikult Rumeenias kauem kui kolm kuud. Nende küsimus põhines liikumisvabaduse teostamist käsitleval direktiivil,¹ mis võimaldab seda vabadust kasutanud liidu kodaniku abikaasal ühineda oma abikaasaga liikmesriigis, kus viimane elab.

Vastuseks nimetatud küsimusele teatasid Rumeenia asutused R. A. Comanile ja R. C. Hamiltonile, et viimasel on õigus elada riigis ainult kolm kuud, eelkõige seetõttu, et Rumeenias ei saa teda kvalifitseerida liidu kodaniku „abikaasaks“, kuna nimetatud liikmesriik ei tunnustata samasooliste isikute vahelist abielu („homoseksuaalne abielu“).

R. A. Coman ja R. C. Hamilton esitasid seejärel Rumeenia kohtule kaebuse, milles palusid tuvastada, et tegemist on diskrimineerimisega seksuaalse sättumuse alusel seoses liidus vabalt liikumise õiguse teostamisega. Seoses sellega, et Curtea Constituțională (Rumeenia konstitutsioonikohus) peab otsustama vaidluse raames esitatud põhiseadusevastasuse väite üle, küsib ta Euroopa Kohtult, kas R. C. Hamilton on hõlmatud liikumisvabadust teostanud liidu kodaniku abikaasa mõistega ja kas talle tuleb seetõttu anda alaliselt Rumeenias elamise õigus.

Oma tänases otsuses märgib Euroopa Kohus kõigepealt, et liikumisvabaduse teostamist käsitlev direktiiv reguleerib ainult liidu kodaniku sellistesse liikmesriikidesse sisenemise ja seal elamise tingimusi, mille kodanik ta ei ole, ning see ei saa olla aluseks liidu kodaniku pereliikmete – kes on ELi mittekuuluva riigi kodanikud – tuletatud õigusele elada liikmesriigis, mille kodakondsus liidu kodanikul on. Direktiiv ei saa seega olla R. C. Hamiltoni tuletatud elamisõiguse aluseks liikmesriigis, mille kodakondsus on R. A. Comanil, ehk Rumeenias. Euroopa Kohus tõdeb siiski, et **teatud juhtudel võib liidu kodaniku pereliikmetel, kes on ELi mittekuuluva riigi kodanikud ja kellel direktiivi sätete alusel ei ole tuletatud elamisõigust liikmesriigis, mille kodakondsus liidu kodanikul on, see õigus siiski olla ELi toimimise lepingu artikli 21 lõike 1 alusel** (säte, mis annab liidu kodanikele vahetult individuaalse põhiõiguse liikuda ja elada vabalt liikmesriikide territooriumil).

Euroopa Kohus märgib seejärel, et tuletatud elamisõiguse andmise tingimused ei tohi olla rangemad tingimustest, mis on direktiiviga ette nähtud niisuguse elamisõiguse andmiseks ELi

¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. aprilli 2004. aasta direktiiv 2004/38/EÜ, mis käsitleb Euroopa Liidu kodanike ja nende pereliikmete õigust liikuda ja elada vabalt liikmesriikide territooriumil ning millega muudetakse määrust (EMÜ) nr 1612/68 ja tunnistatakse kehtetuks direktiivid 64/221/EMÜ, 68/360/EMÜ, 72/194/EMÜ, 73/148/EMÜ, 75/34/EMÜ, 75/35/EMÜ, 90/364/EMÜ, 90/365/EMÜ ja 93/96/EMÜ (ELT 2004, L 158, lk 77; ELT eriväljaanne 05/05, lk 46) ning parandused ELT 2004, L 229, lk 35 ja ELT 2005, L 197, lk 34).

mittekuuluva riigi kodanikule, kes on sellise liidu kodaniku pereliige, kes on teostanud oma õigust vabalt liikuda, asudes elama liikmesriiki, mille kodanik ta ei ole.

Euroopa Kohus tõdeb, et liikumisvabaduse teostamist käsitlevas direktiivis on mõiste „abikaasa“, mis tähistab isikut, kes on teise isikuga seotud abielu kaudu, sooneutraalne ja võib seega hõlmata asjaomase liidu kodaniku samasoolist abikaasat. Euroopa Kohus täpsustab siiski, et perekonnaseis, mille alla kuuluvad ka abielu reguleerivad eeskirjad, on liikmesriikide pädevusse kuuluv valdkond ja liidu õigus ei kahanda seda pädevust, mistõttu on liikmesriikidel vabadus näha ette homoseksuaalne abielu või mitte. Euroopa Kohus märgib samuti, et liit austab oma liikmesriikide rahvuslikku identiteeti, mis on omane nende poliitilistele ja põhiseaduslikele põhistruktuuridele.

Euroopa Kohus on siiski seisukohal, et see, kui liikmesriik keeldub tunnustamast ainuüksi ELi mittekuuluva riigi kodanikule tuletatud elamisõiguse andmiseks abielu, mille viimane on samast soost liidu kodanikuga seaduslikult sõlminud mõnes teises liikmesriigis, võib takistada liidu kodanikul teostada oma õigust liikuda ja elada vabalt liikmesriikide territooriumil. See tooks kaasa olukorra, kus liikumisvabadus erineks liikmesriigiti sõltuvalt riigisisestest õigusnormidest, mis reguleerivad abielu samasooliste isikute vahel.

Samas tuletab Euroopa Kohus meelde, et isikute vaba liikumise suhtes võivad kehtida piirangud, mis ei sõltu asjaomaste isikute kodakondsusest, kui need piirangud rajanevad objektiivsetel üldise huvi kaalutlustel ja on riigisisises õiguses õiguspäraselt taotletava eesmärgiga proportsionaalsed.

Sellega seoses tuleb avalikku korda, millele käesoleval juhul tuginetakse kui õiguse vabalt liikuda piiramise põhjendusele, tõlgendada kitsalt, nii et iga liikmesriik ei saaks selle ulatust kindlaks määrata ühepoolset, ilma liidu institutsioonide poolse kontrollita. **Liikmesriigi kohustus tunnustada – ainuüksi ELi mittekuuluva riigi kodanikule tuletatud elamisõiguse andmiseks – homoseksuaalset abielu, mis on sõlmitud mõnes teises liikmesriigis** selle riigi õiguse kohaselt, ei kahjusta esimeses liikmesriigis abielu instituuti. Täpsemalt **ei kaasne selle kohustusega liikmesriigi jaoks kohustust näha oma riigisisises õiguses ette homoseksuaalse abielu instituut**. Ainuüksi ELi mittekuuluva riigi kodanikule tuletatud elamisõiguse andmiseks abielu tunnustamise kohustus ei väära ka asjaomase liikmesriigi rahvuslikku identiteeti ega ohusta tema avalikku korda.

Euroopa Kohus märgib lõpuks, et liikmesriigi meede, mis võib takistada isikute vaba liikumist, võib olla põhjendatud üksnes juhul, kui meede on kooskõlas Euroopa Liidu põhiõiguste hartas tunnustatud põhiõigustega. Kuna põhiõigus era- ja perekonnaelu puutumatusel on tagatud harta artikliga 7, mainib Euroopa Kohus, et ka Euroopa Inimõiguste Kohtu praktikast ilmneb, et homoseksuaalse paari suhe võib olla hõlmatud nii mõistega „eraelu“ kui ka mõistega „perekonnaelu“ samadel alustel nagu heteroseksuaalse paari puhul, kes on samas olukorras.

MÄRKUS: Eelotsusetaotlus võimaldab liikmesriikide kohtutel taotleda kohtuvaidluste lahendamisel Euroopa Kohtult liidu õiguse tõlgendamist või liidu õigusakti kehtivuse üle otsustamist. Euroopa Kohus ei lahenda riigisisest kohtuvaidlust. Kohtuasja lahendamine kooskõlas Euroopa Kohtu otsusega on liikmesriigi kohtu ülesanne. Euroopa Kohtu otsus on ühtlasi siduv ka teistele liikmesriikide kohtutele, kes lahendavad sarnast probleemi.

Ajakirjandusele mõeldud mitteametlik dokument, mis ei ole Euroopa Kohtule siduv.

Otsuse [terviktekst](#) on CURIA veebileheküljel alates selle kuulutamise päevast.

Täiendavat teavet annab Gitte Stadler, ☎ (+352) 4303 3127

Kohtuotsuse kuulutamisest saab pildisalvestisi „[Europe by Satellite](#)“ kaudu ☎ (+32) 2 2964106